

До: Г-н Красмир Андонов
Директор на Дирекция „НП Рила”
2700 Благоевград
Кв. Вароша
Ул. „Бистрица” № 13 В

До: Росана Матева
Директор на проекта
ДЗЗД „Рила Консултант”,
гр. София, ул. „Димитър Манов“ №10,
офис 7, партер

Копие:

До: Г-жа Ивелина Василева
Министър на околната среда и водите
1000 София
Бул. „Мария Луиза” № 22

Относно: Обществено обсъждане на Проект за актуализация на Плана за управление на Национален парк „Рила”

СТАНОВИЩЕ

от

Владимир Гълъбов – изпълнителен директор на Фондация „Информация и природозащита”, гр. София 1111, ж.к. „Яворов”, бл.29, вх. В, ап. 5, тел./факс: 02 872 14 83, www.ecologybg.com, e-mail: consult@ecologybg.com

и

Васил Петров – председател на УС на Фондация „Рила планина”, гр. Благоевград 2700, П.К. 77, ул. „Даме Груев” № 36, вх. Б, ст. 2, ап. 4, тел.: 0877 178 444, e-mail: v_petrov@rilaplanina.org

Уважаеми дами и господа,

След като се запознахме подробно с предложения за обществено обсъждане Проект за актуализация на Плана за управление (ПАПУ) на Национален парк (НП) „Рила”, представяме на вниманието Ви нашите коментари, бележки и предложения по отделните точки на ПАПУ, изложени по реда, който заема съответната точка в съдържанието.

Първият проблем, който ще поставим на вниманието Ви е, че ПАПУ не отговаря на утвърденото Задание за актуализация на Плана за управление на НП „Рила” (за краткост, наричано по-нататък в текста Заданието). Свидетели сме най-често на чисто формално и нещълно изпълнение на поставените задачи. По надолу в текста ще намерите конкретни бележки в това отношение, като сме акцентирали само на по-важните, а не на всички открити пропуски.

На стр. 18, т. 03. Предназначение и особености на плана четем „Планът за управление на НП „Рила“ е документ, чието предназначение от една страна е да съпни на наличната информация от План 01, а от друга, да се актуализират данните по всички части от Плана, като се направи анализ на постигнатото и да се заложат разнообразие от дейности и управленски мерки, които за следващия 10-годишен период да осигурят оптимално управление на защитената територия.”. Добре казано, но за съжаление по нататък в документа не намираме нито оценка, да не говорим за анализ на постигнатото. Не е нужно да обясняваме неговата важност за изготвянето на актуализиран План за управление (ПУ).

Площта на парка по цифров модел е определена на 77922,701 ха (стр. 20). На същата страница са посочени по отделно площите на четирите резервата в НП. Общата площ възлиза на 16212,83 ха. Когато тази площ се сравни с площта на зона „Резервати“ се вижда, че има съществена разлика. На стр. 182 площта макар и с малко нараства и се посочва площ от 16222,1 ха, а на стр. 183 площта е вече 19910 ха, „след прецизирането ѝ”. Тъй като в описанието на зоната не се казва, какво включва или не включва в себе си тази зона (В План’01 това е описано) и приемем, че зоната включва само и единствено четирите резервата, тогава възниква въпросът – коя от трите площи е вярна? Защото, ако приемем, че по подобие на План’01, в зоната не се включват „туристическите обекти и пътеки, пътища, хидротехнически и други линейни съоръжения и капацитите за обслужването им, които се отнасят съответно към Зона за интензивен туризъм и към Зона “Сгради и съоръжения”, то площта би следвало да се намали, а не да нараства. Ще избързаме и ще кажем, че проблема с площта на парка не спира до тук. Когато съберем площите на различните зони в парка се получава обща площ от 82910 ха и то при положение, че това е сбор от площта на 4 от зоните. Зона „Инфраструктурна“ (Сгради и съоръжения) въобще не е представена с площ. Независимо от това, коя от трите площи на резерватите да приемем за вярна, площта на парка е различна от тази на стр. 20. За илюстрация ще приведем една таблица, в която за сравнение са посочени и площите на зоните на НП „Рила” според цифровия модел на парка, създаден след Приемане на План’01 в изпълнение на програма „5.5.5 Програма за информационно обезпечаване на ДНП”. От таблицата се вижда, че площта на парка по стар и нов модел са напълно съпоставими. Но когато почнем да събираме площите на отделните зони, нещата стават съвсем различни.

Зони	Площ, ха (нов цифров модел)			Площ, ха (стар цифров модел, към 2007 г.)
Резервати	16212,830	16222,100	19910,000	16216,590
Туризъм	1000,000	1000,000	1000,000	94,340
Инфраструктурна (Сгради и съоръжения)				326,870
Ограничаване на човешкото въздействие (ОЧВ)	15600,000	15600,000	15600,000	11909,580
Многофункционална	46400,000	46400,000	46400,000	49166,500
Обща площ:	79212,830	79222,100	82910,000	77713,880
Разлика спрямо 77922,701 ха:	1290,129	1299,399	4987,299	-208,821

Подобно нещо се получава и при Зоната ОЧВ. Събраши площите на 6-те нови територии (3673 ха) дават различен резултат в сравнение с посочения – 3971 ха (стр. 186).

Както се вижда от таблицата съществено разминаване в площта на зоните между План'01 и ПАНУ има само в две зони – Инфраструктурна и Туризм. В другите две зони като прибавим или извадим увеличението на Зона ОЧВ се получават съпоставими резултати и при двата модела. При зона Туризм имаме 900 ха разлика в плюс. По надолу в текста ще споменем, че изброяването на обектите, които се включват в тази зона завършва с „.....и др.“. Да се опитаме да си представим, например, колко спортни съоръжения (разбирай ски писти и обслужващи ги съоръжения) могат да се вместят в това „.....и др.“. 900 ха са 9000 дка са 9000000 кв. м. са 300000 м ски писти с ширина 30 м или 300 км ски писти. Ако приемем, че около ¼ от тези 900 ха ще са обслужващи съоръжения, то ски пистите биха били около 200 км. Кое то ни е много познато от някъде, но се чудим от къде ли? По на долу в текста ще стане въпрос и за едно своеволно тълкуване на чл. 21, т. 1 от автора, което още повече засилва съмненията ни в тази посока.

Ако допуснем, че при изготвянето на първия ПУ на НП „Рила“ е било приемливо, да се определят площите на зоните с термини „около“ и „приблизително“, то при наличието на по-нови и свършени технологии за създаване на цифров модел, представянето на зоипането на вниманието на широката общественост по този начин е проява на много писък професионализъм и пренебрежение към аудиторията.

Липсата на картен материал, както и на сборниците, предвидени съгласно утвърденото Задание за актуализация на ПУ на НП „Рила“ говори много силно в подкрепа на този извод. Може би не е случаен фактът, че на вниманието на обществеността не са представени: местата за паща; находищата на лечебните растения за стопанско ползване и тези с висока консервационна стойност; пътищата, по които се разрешава движение на МПС и местата за паркиране; местата за краткотраен отдих; местата за бивакуване; местата за ледено и скално катерене; маршрутите за ски преходи, за вело туризъм, за конен туризъм, екстремни спортове; местата с ерозия и нарушените терени и т. н.

Точка 1.6. Съществуващи проектни разработки е представена формално и непълно. Не е изпълнена задачата „*Да се представи графично и анализира в текста участието на различните източници на финансиране (ДБ, ПУДООС, USAID, НДФФ, PAN Parks, ОП Околна среда, и др.)*“ (виж. т. 1.6, параграф трети от Заданието).

В Приложение 1.6. Съществуващи проектни разработки, 1.6.1. Изпълнени и в процес на изпълнение програми, планове и проектни разработки от План 01, свързани със строителство, ползване на ресурси и др. дейности на територията на парка, не са описани всички проекти, реализирани по време на действието на План'01, като:

- Модел за развитие на устойчив туризъм от местните общности около Национален парк „Рила“ (ноември 2004 – ноември 2005) и Създаване и прилагане на Стратегия за развитие на устойчив туризъм около Национален парк „Рила“ в подкрепа на икономическото развитие и опазване на природата (април 2006 – ноември 2007), финансирани от Фондация ПАН Паркс;
- Опазване на Балканската дива коза (*Rupicapra rupicapra balcanica*) – символ на Национален парк „Рила“, чрез развитие на екотуризм и популяризиране сред посетителите на парка (март – ноември 2008), Екопътека по долината на р. Бели Искър и Национална награда за природозащита на името на Мими Праматарова, финансирани от НДФФ;
- Екопътеки на глухаря и на рилската иглика, финансирана от GEF.

В Приложение 1.6.1 са изпуснати годините от 2005 до 2008, сякаш през това време нищо не се е вършило. В него дори не са описани и всички проекти, финасирани от ПУДООС по плана за дейностите на Д „НП Рила“. Пропуснати са няколко много важни проекта – единият от тях е *„Паспортизация и изясняване статута на собствеността на съществуващите сгради и съоръжения“* по *„5.5.9 Програма за уреждане на собствеността на сгради и съоръжения съгласно действащата нормативна уредба“* от План’01. За съжаление тази програма по едни или други причини не може да се реализира изцяло и сега се предлага отново като *„24.Проект – Оценка на състоянието на рушащи се сгради с оглед възможности за премахване или възстановяване. Определяне на сградите и съоръженията частна собственост и изготвяне на програма за трансформиране на собствеността в публична държавна собственост“* от Работния план, което напълно подкрепяме. Само искаме да обърнем внимание на това, че оценката от този проект е изпълнена в по-голямата си част и ако колегите от парка потърсят това в архива си, биха могли да спестят някой и друг лев на данъкоплатеца, бил той европейски или български. Споменатия по-горе проект за паспортизацията е част от нея.

Пропуснати са и няколко проекта, свързани с управлението на туристите в парка – идеен проект на специализиран маршрут за велосипеден и конен туризъм “яз. Белмекен – х. Македония”, работен проект на място за къмпингуване в м. Кантон Вада, ПУ-Дупница, работен проект на Информационен център – Самоков.

Към началото на 2007 г. Дирекция „НП Рила“ разработваше два устройствени проекта – за извършване на алпийска дейност – катерене и алпинизъм на територията на НП „Рила“, съвместно с Федерация на българските алпийски клубове (ФБАК) и за пътищата и местата за движение и престой на МПС на територията на НП „Рила“, които бяха в напреднала фаза, с готовност до края на годината да бъдат внесени в МОСВ за утвърждаване по реда на Закона за защитените територии (ЗЗТ). Пропуснат е и Проект Раздел лечебни растения към ПУ на НП „Рила“, изпълняван от Института по ботаника – БАН, който към 2007 г. беше във фаза отстраняване на бележки и внасяне в МОСВ за съгласуване по реда на чл. 65 от ЗЗТ.

Пропускането на толкова много и значими проектни разработки е меко казано странно. По нищо не личи, информацията от последните три проекта да е използвана при актуализацията на ПУ, но пък в работния план е включен проект *„10.Проект – Мониторинг на състоянието и разпространението на популациите и ресурсите от лечебни растения, горски плодове и гъби“*, който ще се изпълнява 5 години за скромните 20000 лв. на година. Ако проектът е за инвентаризация, картиране и ресурсна оценка на запасите на популациите на гъбите, обект на стопанско ползване на територията на НП „Рила“ – да, тогава си струва. Но мониторинга на лечебни растения и диворастящи плодове, може да се прави с много по малко средства.

В продължение на темата за лечебните растения стигаме до Приложение 1.14, Таблица 1.14. – 14. Списък на лечебни растения (билка от тях), разрешени за лични нужди и за стопанско ползване, на територията на национален парк „Рила“ са изброени 323 вида лечебни растения (ЛР), определени за събиране за лични нужди и стопанско ползване. Не е направено разграничение, кои видове ще се ползват за лични нужди и кои за стопанско ползване. При тази формулировка е логично да приемем, че всичките 323 вида могат да се събират и за стопански цели. Наличието на такъв списък би следвало да означава, че е извършена ресурсна оценка, която е доказала наличието на стопанско значими находища от изброените 323 вида лечебни растения. Никъде обаче в представените на вниманието ни документи няма и следа от подобни оценки. Няма площи, няма количества, няма мерки за опазване и поддържане. Ако приложението се приеме в този му вариант, то ни става

мъчно за служителите на националния парк – те не трябва да слизат от планината, за да изпълнят задълженията си, които им вменява Закона за лечебните растения (ЗЛР). А какво ще стане с другите им задължения? Този списък, трудно би могъл да се приеме дори само за списък на ЛР, които могат да се събират за лични нужди, без да се посочат някакви що годе адекватни оценки на ресурса. Още повече, че в т. 1.16.6 Лов, риболов, събиране на природни продукти на ПАПУ се казва *„Стопанското ползване на природни ресурси на територията на НП „Рила“ е ограничено. Този извод се потвърждава както от данните на Дирекцията на НП „Рила“ за издадените разрешителни, така и от данните, получени от проведеното проучване сред населението в населени места, чиито земища попадат на територията на парка. Доколкото има интерес, той е насочен основно към дивите плодове, по-специално боровишките (червена и черна), много по-ограничено към събиране на гъби.*” Друг е въпросът, че изводът за гъбите считаме за не коректен, поради простата причина, че много малко са тези, които искат разрешително за бране на гъби. Те не са обект на регулация в никакъв нормативен акт и изискванията за тяхната проследяемост е много ниска. Загова и в официалната статистика данните са много приблизителни и силно занижени. Сега е моментът да припомним, че основното предназначение на националните паркове е:

- „1. поддържане разнообразието на екосистемите и защита на дивата природа;*
- 2. опазване и поддържане на биологичното разнообразие в екосистемите;*
- 3. предоставяне на възможности за развитие на научни, образователни и рекреационни дейности;*
- 4. създаване на предпоставки за развитието на туризъм, екологосъобразен поминък на населението и други дейности, съобразени с целите по т. 1-3.”*

Нашето предложение е списъкът да се прецизира и задължително да се посочат отделно видовете ЛР, от които може да се събират билки за стопански цели, със съответните находища, площи и прогнозни количества за възможен годишен добив. Това е изискване и на Заданието (т. 3.2.1. По ползване на ресурсите, стр. 47-48). И въобще, в ПАПУ няма и намек за съдържанието на Сборник „Лечебни растения”, който би трябвало да е готов към момента и да е представен на вниманието на широката общественост. Същото важи и за Раздел „Лечебни растения”, който трябва да е част от ПУ, съгласно изискванията на чл. 50, т. 2 от ЗЛР. Факт е, че нито един от сборниците, предвидени в Заданието за актуализиране на плана за управление на НП „Рила” не е достъпен за обществено обсъждане. Същото се отнася и за картния материал. Само от една и то доста неясна карта на зоните, човек трудно може да добие реална представа за това, дали ПАПУ осигурява устойчиво управление на НП „Рила”. Без да коментираме качеството, за сравнение може да видите, какво предлага на общественото внимание екипът, разработващ ПАПУ на НП „Пирин”.

По отношение на т. 1.16.5. Горско стопанство. Не е изпълнено изискването на Заданието да се опишат *„ползванията от горите в периода от 1999 г. до настоящия момент – количества, ползватели, райони кратък текст и таблица;”*, както изисква Заданието.

По отношение на Приложение 1.16.7. – 2. Описание на основни ски-маршрути, които преминават встрани от маркирани със стълбова маркировка маршрути – не става ясно дали това са разрешените маршрути за ски преходи, места за ледено или скално катерене, места за ски свободен стил или е просто описание на възможни такива обекти. Във всеки случай, приложението не може да се ползва за нуждите на управлението на парка в този си вид. В приложението има текстове, които са буквално будят недоумение, като следният: *„При летни изкачвания на вр. Харамията е възможно устройването на*

биваци на местата, ползвани от Общество Бяло Братство – България извън периода 20 юли – 30 август всяка година.”. Не е ясно, какво означава това – препоръка, от страна на автора, за разрешаване на бивакуване в тези места през останалата част от лятото или просто се споменава като възможност. И какъв е смисълът от това, при положение, че хижа „Седемте езера” се намира в непосредствена близост до обекта и във въпросния период не е натоварена на 100%. И без това е факт, че антропогенния натиск в този район е повече от голям.

1.22.1.5. Оценка на санитарно-хигиенните условия – също е изпълнена формално. На стр. 162 четем *„Неравномерното разпределяне на посетителския поток изисква решително подобряване на санитарно-хигиенните условия в най-натоварените места, като например в района на Седемте рилски езера, където близо трихиляден в най-натоварените дни поток се обслужва от едва две отходни места към двете хижи и временните в лагера на Бялото братство.”*. Тук трябва да има сериозна оценка, която да посочи проблемите и да даде възможност за вземане на управленчески решения. Излиза, че като поставим още десетина химически тоалетни в района на Седемте езера ще решим въпроса с отпадъчните води на територията на парка. Не е тайна, че по-голяма част от хижите на територията на парка имат проблеми с пречистването на отпадъчните води. Според нас, заключенията от този род са израз на дълбоко погрешно мислене, което не води до решаване на проблемите, а до тяхното задълбочаване. Правилният подход в случая е не просто да се поставят тоалетни, а **да се облекчи натоварването, като се приеме по-строг режим и норми за района и се пренасочат туристите към други по-ненатоварени райони, като се положат усилия тези райони да станат по-атрактивни и привлекателни.**

Точка 1.22.1.1. Оценка на функционалното зонироване – не отговаря на предвиденото в Заданието. Задачите: *„Да се оцени прилаганото в периода 2001 – 2010 зонироване и съответстващите му режими, норми, условия или препоръки за осъществяване на дейностите от гледна точка на ролята им за постигане на поставените управленчески цели и присъщата за всяка зона функция. Да се анализира доколко непълното прилагане на някои от режимите, нормите и препоръките е възпрепятствало осигуряването на функцията на зоната.”* не са изпълнени. Няма нито дума за това, дали досега действащите режими, норми, условия и препоръки са способствали или пък не за постигане на управленческите цели, дали е имало пропуски и недоглеждане, необходима ли е промяна, ако да – къде и каква. Другите задачи *„Да се оцени териториалното разположение и обхвата на отделните зони (виж т. 1.21.5). Да се оцени необходимостта от мерки в подкрепа постигането на поставените управленчески цели, вкл. разработване на политики и допълнителни функции на съществуващите зони.”* са изпълнени не достатъчно задълбочено. **По тази точка следва да се изпълнят всички предвидени в Заданието задачи.**

Точка 1.22.2.2. Оценка на дейностите по ползване на ресурсите – също е изпълнена формално и не пълно. Няма нито дума за пашата на домашни животни, а това е поставено като основен акцент в актуализацията на тази част от ПУ. Приложение 1.16.4. Селско стопанство, Таблица. 1.16.4 – 1. Справка за издадените разрешителни за паша от ДНП „Рила“ е изпълнено. Не ясно защо, не са посочени данни за годините 2001, 2002, 2004, 2005, 2007, 2010, 2012, при положение че тази информация е част от годишния отчет на Дирекцията на парка.

Оценката на ползването на горите също е непълна. Пак в тази точка четем *„Осигуряването на дърва за огрев обаче е дейност, която носи сериозни разходи за домакинствата и има морално значение – възприема се като изконно право на местното население за ползване на прилежащите природни ресурси. В този смисъл значението на тази дейност за взаимодействието на ДНП „Рила“ с местното население е голямо и*

следва неговите потребности да бъдат добре проучени и адекватно удовлетворени. Според така представения текст следва да разбираме, че цялото местното население около парка мисли и възприема ползването на дърва за огрев по този начин. Дълбоко се съмняваме, че това е така, защото в ПАНУ не намираме доказателства и потвърждение на това заключение на автора. Освен това, вместо решение, което може съвсем спокойно да бъде предложено на базата на съществуващият 14-годишен опит в това отношение, авторът отлага решаване на въпроса във времето, предлагайки проучване. Допълнително се поражда презумпцията, че каквито и да са потребностите, включително противоречащи на цели 1-3 на управление на националния парк (виж по-горе) те ще бъдат *„адекватно удовлетворени“*. Информацията, с която разполагаме показват, че до 2006 г. подобно отношение има само в някои от парковите участъци – Белица (по-специално местното население в община Разлог), Дупница (по-специално с. Бистрица) и Говедарци. В паркови участъци Благоевград, Бели Искър, Костенец и Белово местното население, интересуващо се от дърва за огрев се изчерпва преди всичко със служителите от парковата охрана и управителите на някои хижи. Подобни твърдения, от страна на автора, без да бъдат представени солидни доказателства, водят до отклоняване на управленческите решения в грешна посока. Тези доказателства, могат да бъдат много лесно осигурени, защото те не са нищо друго, освен справки в годишните отчети на Дирекция „НП Рила“. Трудно ни е да повярваме, че Дирекцията е отказала да ги предостави на автора или че той не се е сстил да ги поиска. Още повече, че подробно представяне на ползването на дървесина и анализ на динамиката са изискване на утвърденото Задание (стр. 24, т. 1.16.5). **И въобще в ПАНУ трябва да се допълни информацията за всички ползвания (паша, сенокос, лечебни растения, гъби, дървесина) по години от 2001 г. до 2014 г. и да се направи сериозен анализ, а такава информация има със сигурност.**

По отношение на 1.22.5. Формиране на основните и на специфичните проблеми на територията. Според Заданието, възложителят е искал да се оценят и посочат факторите и причините, които водят пряко или косвено до възникване на констатираните проблеми от различен характер в парка. Вместо това тук са изложени проблеми по отделно за различните зони. Представени по този начин те висят във въздуха. Не се вижда връзката с факторите и причините, които ги пораждат. За голяма част от тях се споменава чак сега, без те да са повдигнати там, където им е мястото – в оценките по предходните точки. Има и доста страшни проблеми като *„Необходимост от кадри и техника за охрана, вкл. пожарна охрана“*, *„Обсъждане на възможностите за разширяване на границите на резервата, предвид осигуряване местообитания за популациите на някои видове от фауната“*, *„Изясняне и обработка на отпадъци“*. Това по-скоро са мерки за справяне с проблеми като: *„Липсата на кадри и техника за охрана“* или *„Недостатъчна площ на резерватите“* или *„Замърсяване с отпадъци“*. Не е посочен един основен проблем като – движение на МПС, ATV, моторни шейни, кросови мотори без разрешение на територията на НП. Проблемът не е само в шумовото безпокойство, а и в самото им движение без разрешение – то води до ерозия, опасно е за посетителите и за самите водачи, предпоставка е за извършване на други нарушения. Някои от проблемите са формулирани твърде общо и за тях не се намира потвърждение в останалия текст на ПАНУ. Например: *„Неспазване на нормите за паша и ползване на природни ресурси“*. Не е ясно какво точно има предвид авторът под *„Неспазване на нормите за паша .....“*. Пашуват повече животни от колкото е поемната възможност на пасищата в парка или са нарушава режима и пашуват кози или се пашува без пастир или извън определените места. И къде всъщност в ПАНУ се посочват тези места, и какъв е капацитетът на пасищата в парка? Друг е въпросът, че пашата на домашни животни, понякога създава проблеми. Например пашата на коне в алпийската зона е сериозен проблем. В по-голямата си част конете пашуват без пастир и нанасят сериозни щети на природно местообитание 6150 Силикатни алпийски и борсални тревни съобщества. **И следва пашата на коне в това местообитание да се**

забрани. Но в ПАПУ няма нищо за това. Няма нищо и за това, че в алпийската зона не малък проблем създава и пешеходния туризъм, да не говорим за ползването на коне за разходки в тази част на парка. Случаят с района на Седемте езера е известен на всички. Районът на езеро Сълзата прилича на извън земен пейзаж. Не поддържането на пътеките води до образуването на все нови и нови успоредни бразди, на места с дълбочина до и над коляното, а това води до непрекъсната загуба на природни местообитания, а територията на парка се припокрива на 100% със защитени зони от мрежата Natura 2000 и по двете Директиви. **Ето това е проблем, който ясно трябва да се посочи и в плана за управление да се предпришат мерки за неговото ограничаване и последващо отстраняване.** И такива проблеми има не малко и по тях трябва да се процедира по същия начин.

Формалните и непълни оценки, не посочват ясно проблемите, които стоят за решаване пред управляващия защитената територия и необходимостта от вземане на адекватни мерки. Конкретността в плана е изключително малко. Говори се общо, без назоваване на конкретния проблем. Например: „Често явление е претоварването на определени райони, хижи и заслони в парка.” (стр. 173, 2.2.2. Тенденции от антропогенен характер от ПАПУ). И незнайно защо, като ограничение не са посочени ежегодните духовни срещи-събори, които Общество Бяло Братство България (ОБББ) провежда в периода юли-август. За повече от месец, дневното натоварване на района на Седемте езера е повече от 1000 души. Високата концентрация на хора в района въздейства върху растителността, нарушава чистотата на водите и почвата, отгъпкват се значителни територии. Тази заплаха, макар и локална е с високо значение. Тя не може да се отнесе към обикновеното туристическо натоварване. Тук е налице кумулативен ефект. Въздействието на събора на ОБББ се допълва с това на туристическото натоварване (най-вече едnodневни туристи) в района, което е доста засилено в този период в сравнение с останалата част от годината. В т. 3.2.3. Други режими и норми са въведени норми, касаещи лагеруването на членове на ОБББ, което е път в правилната посока (В План'01 регулирането на лагеруването беше само препоръка). Неясно остава обаче, на каква база е определен броя на палатките и на лагеруващите. При 120 палатки, това означава, че палатките трябва да са 5-6 местни или да има лагеруващи, които ще нощуват в спални чували на открито. Но въпроса не е в това. Въпросът е защо, е увеличен 2 пъти броят на палатките и 3,5 пъти броят на лагеруващите. В ПАПУ не са приведени никакви аргументи в подкрепа на това. Още повече, че с въвеждането на експлоатация на седалковата въжена линия, антропогенния натиск в района се увеличи многократно. **Според нас броят на лагеруващите, не трябва да надвишава броя препоръчан с План'01, който е 200 човека.** Освен това трябва да се въведе норма за дневния превоз на туристи с въжената линия. Същият трябва да е различен в зависимост от периода – по-голям превоз на туристи в периодите от 1 юни до 20 юли и от 1 септември до 30 октомври (до 1000 човека) и силно ограничен в периода от 20 юли до 31 август (до 500 човека). Едновременно с това, трябва да се предприемат мерки за свеждането на възможностите за движение на хора в района само и единствено до движение по един обикновен панорамен маршрут, специално изграден и поддържан и да се забрани достъпът на хора до водните огледала на езерата и до останалата територия в района. Изключение следва да се направи за практикуването на ритуалните танци на ОБББ през съответния период. В района трябва да се забранят разходките с коне, като движение на коне следва да се допусне само за снабдяване на хижите Седемте езера и Иван Вазов и то само по вече споменатия маршрут, при спазване на мерки за безопасност на туристите. При изграждането на такъв един маршрут и въвеждане на предлагания режим, на базата на сериозен анализ на въздействието, маже броят на посетителите да се оптимизира при спазване на предвидения в закона ред. Това следва да се счита за предложение.

По отношение на т. 3.1. Зониране и функционално предназначение на зоните. Предназначение на зоните не е формулирано ясно. Няма яснота и по това, какво се включва в някои от зоните (Резервати, Туризм, Многофункционална зона). Съгласно заданието, авторът е трябвало да потвърди, допълни или преформулира функционалните предназначения на обособените и описани в План'01 зони. За някои от зоните, авторът без каквито и да било основания, произтичащи обосноваано и логически от аналитичната информация и оценките, представени в Част 1 е изпуснал текстове, които дават погрешна представа за предназначението на някои от зоните. По отношение на зона „Резервати”, авторът се е възползвал от правото си да преформулира текста от План'01 за зоната, при което не става ясно, какво точно включва зоната и как тя се е увеличила с повече от 3500 ха. Дори и да приемем, че „.....туристическите обекти и пътеки, пътища, хидротехнически и други линейни съоръжения и кантоните за обслужването им.....”, които според План'01 „.....се отнасят съответно към Зона за интензивен туризъм и към Зона “Сгради и съоръжения”.” са включени в общата площ на зоната, то площта им в никакъв случай не достига тази стойност. При Зона „Туризм” изброяването на обектите, които се включват в нея завършва с „.....и др.”, което е недопустимо за такъв род документи, какъвто е ПУ на един национален парк. С него се въвеждат забрани и ограничения, чието нарушаване е свързано с налагане на санкции и глоби и не следва да се оставя място за субективното му тълкуване. За Зона „Многофункционална” е изпуснат следния много съществен текст: „.....туристите, които търсят повече усамотение и отдалеченост от пътеките ще имат възможност за досег с дивата природа, но без да разчитат на интерпретация, информация и други услуги, както и изградена инфраструктура, каквито се предоставят в зоната за интензивен туризъм и зона “Сгради и съоръжения”. Някои части от многофункционалната зона могат да бъдат закрити за посещения на туристи поради съображения за безопасност, по преценка на ДНП. В тази зона сравнителната безопасност на туристите е по-малка в сравнение със зоната за интензивен туризъм, която обезпечава сигурност и туристическо обслужване.”. **Предложението ни тук е текстовете от План'01 да не се променят освен, ако са във връзка с настъпили промени в условията, които са добре обосновани в аналитичната част на плана.** И без това авторът не е представил аргументи за необходимостта от промяната им.

В този дух можем да продължим до безкрай, но не можем да не споменим нещо интересно за режима и нормите, предвидени в ПАПУ. Не започваме от началото, но за сметка на това почваме с нещо много интересно. На стр. 188, първият параграф четем: „В Приложение 3.2.2. са представени забрани и норми по строителството и инфраструктурата, валидни за НПЦБ, които са въведени с друга нормативна уредба и за които не се въвеждат допълнителни рестрикции с настоящия План.”. Ако не знаете, какво означават инициалите „НПЦБ”, ще Ви кажем – те означават Национален парк „Централен Балкан”. Без коментар.

Като цяло за т. 3.2. Режими и норми може да се каже следното: неясно, объркващо и непрофесионално.

На стр. 187 като режим в НП „Рила” се посочват забрани, въведени със Заповед № 114 от 24.02.1992 г. на Министерството на околната среда. Тази заповед е отменена със Заповед № РД-397 от 15.10.1999 г. за територията на националния парк и позоваването на нея за определяне на забрани на територията на парка подкрепя горното ни твърдение. Ако авторът е искал да следва буквално Заданието, по-скоро е трябвало да се посочи, че заповедта за обявяване е отменена и въведените с нея забрани не са действащи от края на 1999 г. и поради тази причина, няма да я коментира.

В подкрепа на казаното от нас по отношение на режимите и нормите, нека да разгледаме и направим дисекция на режима на Зоната за ограничаване на човешкото въздействие (ЗОЧВ) и режима на Многофункционалната зона (МФЗ). За по нагледно ги представяме в табличен вид.

Зоната за ограничаване на човешкото въздействие	Многофункционалната зона
<p align="center">Забрани</p> <p>Забрани в допълнение към въведените за цялата територия на парка:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Строителство, освен изграждане на обекти за нуждите на управлението на парка и водохващания за питейни нужди. - Любителски риболов и риборазвъждане в реките. - Всякакви сечи с изключение на сечи за поддържащи и възстановителни дейности и отстраняване на опасни дървета край пътеки, пътища и сгради, както и при потушаване на пожари. - Добив на суха и паднала маса, която не е част от каламитетно огнище. 	<p align="center">Забрани</p> <p>Валидни са забраните, въведените за цялата територия на парка</p>
Строителство на нови заслони и спортни съоръжения за обслужване на посетители и за атракции.	
Регулиране на числеността на дивите животни.	
Шумово замърсяване над 45 db.	
Изграждане на трасета за конен туризъм и велотуризм на височина над 2000 м.	
Норми	Норми
Нормите за пребиваване на ОБББ	
<p>Числеността на домашните животни, допускани на паша се определя, при спазване на следните нормативи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - за едър добитък – минимум 12 дка на глава; - за овце – минимум 4 дка на глава. <p>Композиционното решение и оборудването на местата за отдих, както и самите елементи, се изграждат по индивидуални проекти.</p>	<p>Нормите и условията за паша и събиране на билки, гъби, плодове и др. са тези, посочени като общовалидни за парка.</p>
Условия	Условия
	Използването на електропастири е допустимо само на местата за пощуване на добитъка с цел опазване от нападение от хищници.
	Всички горски пътища подлежат на задължително възстановяване (рекултивирание) в срок от три месеца след извършване на планираните сечи.
	Заслони за животновъдството се изграждат по утвърдени проекти и вписващи се в средата.
При необходимост изграждането на бази на ПСС се съгласува с ДНП „Рила“ и МОСВ и в съответствие с изискванията на природозащитното законодателство по отношение на вида сграда, използван строителен материал, размери и др.	

По отношение на забраните разликите са следните:

За разлика от МФЗ, в ЗОЧВ е забранено строителство на нови заслони и спортни съоръжения за обслужване на посетители и за атракции, регулиране на числеността на дивите животни, шумово замърсяване над 45 db и изграждане на трасета за конен туризъм и велотуризм на височина над 2000 м. Всички останали забрани са идентични. Защо се получава така? Защото тъй наречените „Забрани в допълнение към въведените за цялата територия на парк” не са нищо друго, освен преформулирани същите общовалидни забрани.

В общовалидните забрани се казва:

„20. Любителския риболов във всички реки в Парка. 21. Любителския риболов във всички езера, с изключение на: Йончево езеро, Свинското езеро, двете мусаленски езера, пред хижа Мусала, ез. Грънчар, Сухото езеро (общ. Белица), Вански езера. 22. Зарибяването на реки, в които има естествено балканска пъстърва.”, което спокойно може да се приеме за тъждествено с *„Любителски риболов и риборазвъждане в реките.”*

„Строителство, освен изграждане на обекти за нуждите на управлението на парка и водохващания за питейни нужди” е тъждествено с общовалидната забрана *„Строителство, освен на туристически заслони и хижи, водохващания за питейни нужди, пречиствателни съоръжения, сгради и съоръжения за нуждите на управлението на парка и обслужването на посетителите, подземни комуникации, ремонт на съществуващите сгради, пътища, спортни и други съоръжения”*.

Използването на формулировката *„Всякакви сечи с изключение на сечи за поддържащи и възстановителни дейности и отстраняване на опасни дървета край пътеки, пътища и сгради, както и при потушаване на пожари.”* отъждествява ЗОЧВ с МФЗ по отношение на поддържащите и възстановителните дейности в горите на НП „Рила”. В плана на НП се прави опит да се привнесе неприемлива терминология, взимствана от ЗГ, който няма правно действие на територията на парка (не че в него няма неща, които биха били от полза, ако се приложат и за националните паркове, но не точно терминологията). ЗЗГ е приел, че в горите на НП е допустимо да се извършват *„поддържащи и възстановителни дейности”*. В него не се говори за санитарни, планирани или друг вид сечи, не се говори и за събиране на суха и паднала маса. Единствените сечи, които се споменават в ЗЗГ са *„голите”* и те категорично са забранени. А това, че в режимите и нормите се споменават *„планирани сечи”*, ни навежда на мисълта, че те наистина са планирани някъде, но това не се показва на широката общественост. Между другото, ако те са предвидени само за горските култури, с цел да бъдат превърнати в естествени насаждения, ще ги подкрепим.

За нормите и условията важи казаното по-горе.

Единствената разлика в нормите е регулирането на пребиваването на Общество Бяло Братство България (ОБББ), което е повече от очевидно, защото събора на ОБББ се разполага само и единствено в ЗОЧВ.

По отношение на условията, трудно можем да говорим за разлики. Като съществена разлика можем да определим условието, валидно само за МФЗ *„Заслони за животновъдството се изграждат по утвърдени проекти и вписващи се в средата”*. Както казахме по-нагоре в ЗОЧВ не може да се строят нови заслони. *„Използването на електропастири е допустимо само на местата за пощуване на добитъка с цел опазване от нападение от хищници”* е по-скоро забрана, която би следвало да звучи така – забрана за *„Използване на електропастири, освен на местата за пощуване на добитъка с цел опазване от нападение от хищници”*. Валидна само за МФЗ, означава, че в ЗОЧВ и останалите зони може да се използва навсякъде. За условието в МФЗ *„Всички горски*

пътища подлежат на задължително възстановяване (рекултивиране) в срок от три месеца след извършване на планираните сечи.” можем да кажем, че е доста неясно. Какво означава възстановяване (рекултивиране)? Ще бъдат залесени, затревени или пък ремонтирани до състоянието им преди започване на дейността. Защото горските пътища са предназначени да предоставят достъп до определени обекти във връзка с тяхното ползване, поддръжка, обслужване, нормално функциониране, ефективна охрана, противопожарни действия и т.н. Тук трябва да се уточни, за какви горски пътища става въпрос – трайни или временни. Логично погледнато, щом авторът говори за „*планирани сечи*” и „*рекултивиране*”, най-вероятно е имал предвид временни, които от своя страна са тракторни или коларски. Представете си трактор в парка, извозващ 3-4 цели стебла (короните се влачат по земята и помитат всичко в ивица с ширина 5-6 м), в каква „*значителната степен опазва почвата и подрастта*”. С право е предвидено такова условие, но след като и в ЗОЧВ ще се водят сечи и ще се „*събира суха и паднала маса*”, защо това условие не е предвидено и за нея. Още повече, че е нормално да приемем, че ЗОЧВ следва да има значително по-строг режим от МФЗ. Може би е решил така, защото короните на сухите дървета ще помитат всичко, но на ивици с по-малка ширина. Но както видяхме, според ПАПУ режима на двете зони се различават съвсем, съвсем незначително, което е повече от странно.

По отношението на дейностите в горите са използвани много термини, които объркват още повече читателя. А всички знаем, че основния читател ще бъде служителят на Дирекция „НП Рила”. А дали целта не е именно тази – да се обърка. По-скоро не, но на практика, точно това се получава. Например норма „5. Санитарни мероприятия в горите, извън тези в резерватите, са поддържащи дейности, които се извършват след съгласуване с министъра на околната среда и водите или оправомощени от него длъжностни лица и положителна оценка за съвместимост.” на стр. 190. Каква е разликата между термините „*санитарните мероприятия*” и „*поддържащите и възстановителните дейности*” в горите? Вторият термин е използван при норми 3 и 4 на същата страница. Самият автор е написал, че те са „*поддържащи дейности*”. Не смятаме, че е уместно използване на термина „*санитарни мероприятия*” за горите извън резерватите. Ако авторът е имал предвид извършване на спешни и неотложни поддържащи дейности в горите, увредени в следствие на природни бедствия и каламитети, които не са предвидени в устройствения проект по норма 3, точно това би следвало да запише. Добре е авторът да поясни, какво означава „*извозът да се извършва по начин, който в значителна степен опазва почвата и подрастта*” (норма 4, стр. 190) и кой и как ще определи този начин и не мисли ли, че и тук е нужна оценка за съвместимост? Или ще се доверим на нечия субективната преценка. Да обясни също, какво налага да се откажем от нормите на План’01 в това отношение. Според нас нуждата от промяна се изразява в още малко засилване на рестрикцията.

А какво да кажем за условието „*При необходимост изграждането на бази на ПСС се съгласува с ДНП „Рила“ и МОСВ и в съответствие с изискванията на природозащитното законодателство по отношение на вида сграда, използван строителен материал, размери и др.*”. Какво значи „*изграждане на бази на ПСС*”? Не една, а бази! Е ли изграждането строителство или не? Ако е строителство, какво се има предвид под „*база*”? Не може да е заслон, защото строителството им и забранено. Трябва да е „*обект за нуждите на управлението на парка*”. Те са разрешени за строителство в тази зона. Ако е така, то това условие е излишно посочено тук, защото всяко ново строителство се съгласува с МОСВ. Ако пък не е, то в забраната за строителство би следвало да се добави още едно изключение за базите на ПСС, защото явно има такива намерения. И условието пак става излишно.

Да продължим с разсъжденията. Следвайки логиката, на забраните, описани за двете зони можем да направим извода, че в МФЗ може да се строят нови заслони и спортни съоръжения за обслужване на посетители и за атракции, след като тази забрана е валидна само за ЗОЧВ. На практика това ще развърже ръцете на няколкото инвеститора, желасщи да строят ски писти в НП „Рила“ за нови напъни в тази посока. Това е измамно усещане, защото текста на чл. 21, т. 1 казва друго. Поради тази причина, режима на НП „Рила“ трябва да бъде точен и ясен и да не допуска субективно тълкуване на една или друга забрана, норма или условие. **В тази връзка предлагаме в т. 3.2.3 Други режими и норми, като забрана общовалидна за цялата територия на парка, да се запише ясно и категорично, че строителството на нови ски писти и обслужващите ги съоръжения (лифтове, велекове) е забранено.**

Да продължим нататък в т. 3.2. Режими и норми. Условие 3 *„В зависимост от видовия състав на пасищата и проективното покритие на тревните видове нормите за паша могат да се променят със Заповед на Директора на ДНП „Рила“.*”, касаещо ЗОЧВ, противоречи на чл. 63 от закона за защитените територии, който гласи *„Промени в утвърдените планове за управление, свързани с нормите и режимите по чл. 57, т. 3, се извършват по реда на чл. 60 и 61.”*. Самият чл. 57, т. 3 гласи: *„Плановете за управление съдържат: 3. норми, режими, условия или препоръки за осъществяване на: дейностите в горите, земите и водните площи; развитието на инфраструктурата и строителството; организацията на управлението и други, осигуряващи достигането на поставените цели;”*. Промените в нормите на плановете за управление се приемат от Министерски съвет, а не от Директора на парка. Същото важи и за т. 6 от нормите, валидни за цялата територия на парка (стр. 190). **Условието и нормата следва да отпадат.**

И още едно доказателство за това, че разработените режими са доста объркващи. На стр. 191 четем следното: *„Препоръки: Препоръчва се стадата от пашуващи животни да не се държат в непосредствена близост до туристическите пътеки. Стадата винаги да се съпровождат от пастир. При среща с туристи пастирските кучета да се държат в близост до пастира.”*. Така представеният текст може да доведе до объркване по отношение на това – препоръка ли е стадото да се съпровожда от пастир или все пак с задължително.

Но по отношение на режимите, най-фрапиращ си остава фактът, че в Приложение 3.2.2 *Забрани и норми по строителството и инфраструктурата, валидни за НП Рила, които са въведени с друга нормативна уредба и за които не се въвеждат допълнителни рестрикции с настоящия План*, авторът си позволява своеволно тълкуване на чл. 21, т. 1 от Закона за защитените територии, което обезсмисля съществуването му. В него авторът изброяват обектите, които е допустимо да се строят в НП. Подредени по този начин и с пояснението след тяхното изброяване излиза, че на територията на МФЗ в парка, може да се строи почти всичко, включително пътища, спортни и други съоръжения. **Този текст, касаещ ЗЗТ трябва да отпадне, като напълно несъстоятелен и излишен**, още повече това приложение се отнася за други нормативни актове въвеждащи забрани, а не за ЗЗТ.

В същото приложение, авторът без всякакъв смисъл се позовава на Закона за горите (ЗГ) /Обн. ДВ. бр.19 от 8 Март 2011г., изм. ДВ. бр.43 от 7 Юни 2011г., изм. ДВ. бр.38 от 18 Май 2012г., изм. и доп. ДВ. бр.60 от 7 Август 2012г., изм. ДВ. бр.82 от 26 Октомври 2012г., изм. ДВ. бр.102 от 21 Декември 2012г., изм. ДВ. бр.15 от 15 Февруари 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.27 от 15 Март 2013г., изм. ДВ. бр.66 от 26 Юли 2013г., изм. ДВ. бр.109 от 20 Декември 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.28 от 28 Март 2014г., изм. ДВ. бр.53 от 27 Юни 2014г., изм. ДВ. бр.61 от 25 Юли 2014г., изм. ДВ. бр.98 от 28 Ноември 2014г./, защото чл.

2, ал. 3, т. 2 на закона е категоричен: *„Разпоредбите на този закон не се прилагат за: 2. горите и земите в националните паркове и резерватите.“*. Всякакво позоваване на Закона за горите и (ЗГ) подзаконовите нормативни документи към него по отношение на режима на НП „Рила“ е безпредметно и говори за непознаване на Българското природозащитно законодателство. Следва, от Приложение 3.2.2 да отпадне текста, позоваващ се на ЗГ. Също така следва режимите и нормите да се преосмислят основно във връзка с това, меко казано „недоглеждане“.

По отношение на Позоваването на чл. 56 от Закона за устройство на територията (ЗУТ) от ЗУТ може да се каже същото, както и по отношение на ЗГ. Този член следва да се разглежда в смисъла на раздела от закона, в който е записан, а именно – Раздел IX. Преместваеми обекти и елементи на *градското обзавеждане*. Може би авторът отъждествява националния парк с увеселителен такъв, за да коментира поставяне на преместваеми увеселителни заведения и заведения за търговски и други обслужващи дейности. **Текстът по отношение на чл. 56 от ЗУТ също трябва да отпадне от Приложение 3.2.2.**

По-надолу в текста на същото приложение (стр. 15) авторът стига до извода, че *„Специфичните правила и нормативи за устройство на територията в границите на националния парк следва да бъдат определени от ПУ и заложени за всяка зона по чл. 19 от ЗЗТ“*. Този извод е прекрасен, само че не е изпълнен или поне в текста на ПАПУ на НП „Рила“ не намираме нищо, което да наподобява на *„специфични правила и нормативи“*. И въобще, като изключим текста в самото начало на приложението, тълкуващ ЗЗТ и според, който текст в НП „Рила“ може да се строят „спортни и други съоръжения“, то останалата част от приложението е представена прекалено разтегливо и запознава в не дотам нужни подробности със ЗУТ и някои подзаконови нормативни документи към него. В този си вид, това приложение не може да се ползва като режим и норми. То по-скоро обърква, отколкото помага на заинтересованите лица. Същото, макар и в по-малка степен важи и за Приложение 3.2.1. Следва двете приложения да се преработят, като ясно и конкретно се опишат режимите и нормите, които могат да влязат в употреба на територията на НП, а всичко останало, включително и подробните разяснения на процедури, могат да се оформят в ново приложение. Към всяка от зоните следва да се посочат специфичните правила и нормативи, както самият автор предлага, в което напълно го подкрепяме, само остава той да изпълни собственото си предложение.

По всичко личи, че авторът на режимите и нормите или няма нужния практически опит и познания, за да могат те (режимите и нормите) да гарантират постигането на дългосрочните цели или пък причината е от съвсем друг характер. Мислите ни все повече клонят към втората възможност изхождайки от факта, че на вниманието ни се представя текст, висящ в празно пространство, с анализи и оценки без нужната дълбочина, с липса на конкретност и без каквото и да било визуализиране на поднасяната информация.

По отношение на 4.4. Оперативни задачи:

На стр. 194 четем *„Управлението на горите да се осъществява в синхрон с действащото законодателство, режимите в настоящия ПУ и предписанията на научните институции.“*. Не е ясно, какво има предвид авторът под *„в синхрон с действащото законодателство“*. Да не би авторът да е имал предвид, че до сега управлението на горите е било в разрез с ЗЗТ и План’01. Никъде в ПАПУ няма и намек за това. Може би е имал предвид ЗГ. Ако е така, това ще е само още едно доказателство за непознаване на природозащитното законодателство. На същата страница четем *„Периодичните кампании за почистване на високопланинските езера от битови отпадъци със съдействието на туристически дружества, доброволци от НПО, студенти и ученици.“*. Защо трябва да се провеждат такива периодични кампании? В

ПАПУ не намираме информация относно такава необходимост, нито е описан като проблем периодичното или останалото от минали години замърсяване на езерата. Тогава какво излиза – предписват се оперативни задачи без обосновка или няма достатъчно ефективен контрол по отношение на замърсяването с отпадъци, което ПАНУ не разкрива.

По-нататък в документа (стр. 195) четем *„Поддържане в добро състояние хижите;“*. Това не е оперативна задача, а пожелание към собствениците и арендаторите на хижите. Когато станат публична държавна собственост на МОСВ, тогава, това може да се запише като оперативна задача в ПУ на парка. Самият автор е написал по-нагоре в текста, че *„Оперативни задачи се отнасят до организация на дейностите от Дирекция Национален парк “Рила”, която осигурява провеждането на държавната политика по „опазване и поддържане на разнообразието от екосистеми и естествените процеси, протичащи в тях, защита на дивата природа, опазване и поддържане на биологичното разнообразие и предоставяне на възможности за развитието на научни, образователни и рекреационни дейности в поверената ѝ защитена територия“. В тази връзка, изпълнението на оперативните задачи е със съдействието на държавните, регионални и местни структури на властта, в контекста на отговорностите им по изпълнение на Плана за управление.“*. Пак там *„Проучване на възможностите и определяне на места за специализирани спортове;“*. От приемането на План’01 са изминали 14 години. В т. 3.2. Управление на туризма е записана, следната оперативна цел: *„Да се проучат възможностите и определят места за провеждане на специализирани спортове, масови прояви и други туристически дейности (например езда, велотуризм);“*. В това отношение има направено не малко, но както споменахме по-нагоре, за тези разработки няма нищо в ПАНУ, а като оперативна задача, и като програма е предписано такова проучване. Програмата не е включена в първия 5-годишен работен план. Като си представим темповете на работа в това отношение, се опасяваме, че изпълнението на програмата едва ли ще се случи преди края на втория 5-годишен план. Това означава, че и през този 10-годишен период, на територията на парка няма да има определени места, норми и условия за практикуване на такива спортове. Тогава изпълнението на тази оперативна задача и програма става много важно, защото това ще даде възможност още през последващия 10-годишен период (25 години след приемане на План’01) това най-сетне да се случи. Ще спрем до тук с оперативните задачи, чиито формулировки звучат по-скоро като цели или послания.

По отношение на Програмите и проектите, предвидени в Приложение 4.2 на ПАНУ:

За Програмата *„Трасета за специализиран туризъм“* се изказахме подробно по-горе. Тук ще добавим, че тази програма **е добре да остане, но не като проучване, а като – маркиране, обозначаване и оборудване на катерачни обекти, трасета за ски преходи, велотуризм и езда, за които има достатъчно налична информация, за да бъдат определени в актуализирания ПУ на НП „Рила“ със съответните норми и режими, които да бъдат поставени на обществено обсъждане.**

По отношение на Програма *„Генериране приходи в общините“*, Проект *„Бизнес-предприемачество в парка“* – не става ясно що за услуги ще се предлагат на територията на парка. Освен това се назовава конкретно юридическо лице (Агенцията за регионално развитие на Рила) във връзка с изпълнението на проекта, което е меко казано проводник на целоялна конкуренция и е недопустимо. Това важи и за Проект *„Партньорства с близките курортни комплекси“* на същата програма.

По отношение на Програма за съвместно управление на природните ресурси, Проект *„Създаване на предприятия за преработка на ресурсите“* – посочено е, че обект на прилагане е територията на НП „Рила“, а би трябвало да се знае, че подобни предприятия

не могат да функционират на територията на парка. **Трябва да се промени обекта на прилагане, по аналогия с проекта за култивиране на лечебни растения.** И тук имаме конкретно споменаване на посоченото по-горе юридическо лице (Агенцията за регионално развитие на Рила), което още повече засилва усещането ни за нелоялна конкуренция. И това не свършва до тук. Това юридическо лице е посочено още в 3 от проектите на тази програма – Партньорства с местните занаятчии, Прокти „Малки предприятия”, НП „Рила” - част от Европейската и Световна Геопарк мрежа, Създаване на общ информационен портал за Рила. Излиза, че около НП „Рила” не съществуват други такива или подобни субекти. От кумова срама, вместо конкретното юридическо лице, по аналогия с *„Рилски Общини подкрепиха инициативата”* можеше да се напише – „НПО, подкрепили проекта/идеята/и т.п.”. Но вече е доста късно за това, широката общественост или поне тези, които са чели ПАПУ вече ще знаят за кое „НПО” иде реч (нищо лично срещу Агенцията за регионално развитие на Рила).

По отношение на Програма за развитие на охранителната дейност: Под № 2 е записан Проект „Мрежа от контролни пунктове, временни постове и др.”, чиято цел е: *„..... при необходимост периодично да се изграждат контролни пунктове, временни постове и др.”*. За временните постове сме съгласни, но **по никакъв начин не можем да приемем, че мрежата от контролни пунктове за следващия 10-годишен период не е определена в ПАПУ.** На всеки 4 години се предвижда преглед на плана. Така, че ако наистина се наложи строителство на нов контролен пункт, то не съществува пречка той да бъде включен в плана при този преглед, а до пускането му в експлоатация да се ползва временен пост. Ето за липсата на такава конкретност в ПАПУ става въпрос. На практика не се определя почти нищо конкретно, прави се опит за решаване на някои казуси и проблеми твърде общо, като в повечето случаи решенията се отлагат за неопределеното бъдеще.

По отношение на Програмата за уреждане на собствеността на сгради и съоръжения съгласно действащата нормативна уредба: Проект № 1 Оценка на състоянието на рушащи се сгради с оглед възможности за премахване или възстановяване е идентичен с Проект № 3 Проучване на възможностите за алтернативно ползване на непригодни сгради и съоръжения, за нуждите на ДНН „Рила“ от Програма за развитие и поддържане на инфраструктурата. **Предлагаме в Програмата за уреждане на собствеността на сгради и съоръжения съгласно действащата нормативна уредба да остане само Проект № 2 Определяне на сградите и съоръженията частна собственост и изготвяне на програма за трансформиране на собствеността в публична държавна собственост, който е с изключително висок приоритет.** Още повече, че по-горе в текста споменахме, че по отношение на оценка на състоянието на рушащи се сгради с оглед възможности за премахване или възстановяване вече е направено не малко при изпълнение на План’01, като най-вероятно при изпълнение на новия План ще е необходима само известна актуализация.

По отношение на Работния план:

2. Проект – Проучване и мониторинг за лавиноопасни зони. **Смятаме, че за първата година стойността е малка и препоръчваме да бъде определена на 20000 лева.** През втората може да останат планираните 15000 (смятаме, че за 2 години е напълно реалистично да завърши проучването, маркирането и т.п. на лавиноопасните зони, когато ще са необходими по-сOLIDНИ разходи). През останалите години, за мониторинг и поддръжка сумите трябва да намаляят драстично и не следва да са над 5000 лв.

3.Проект – Предотвратяване и борба с пожарите. Може би следва да се спомене, че част от предвидените разходи, ще се използват, ако се наложи да се гасят пожари на територията на парка.

4.Проект – Картиране на опожарените места, оценка на щетите на биогенфонда и перспективи за възобновяване на растителността – смятаме, че стойностите са силно завишени. По наше мнение за тази дейност са нужни не повече от 10000 лв. на година, че и по-малко. Същото важи и за 5.Проект – изготвяне на идейна концепция и типови проекти за архитектурни елементи в парка, защото явно става дума само за типови проекти, а не за изработване и поставяне на архитектурни елементи. За този проект предлагаме цена не повече от 45000, общо за двете години.

6.Проект – проучване на възможностите за алтернативно ползване на непригодни сгради и съоръжения, за нуждите на ДНП „Рила“. По този въпрос споменахме на няколко пъти, че има не малко събрана информация. За нас е непонятно, защо този проект ще се точи 3 години, когато той, поради важността си за парка, трябва да се реализира през първата година. През втората година да се вземе окончателно решение и от третата година да почне премахване или възстановяване на въпросните сгради. За първата година 15000 са повече от достатъчни през втората могат да се планират около 5000 лв. а за следващите години, стойностите за премахване или възстановяване следва да се определят на ново, използвайки наличната информация и визията на Дирекция „НП Рила“ по този въпрос. Те би трябвало да имат такава.

8.Проект – мониторинг на здравословното състояние горските екосистеми и – смятаме стойностите за завишени.

9.Инвентаризация (пространствена и на биоразнообразието) на тревните съобщества в пасищните комплекси и сенокосни ливади – дейност, която според Задачното трябва да се изпълни в процеса на изработване на актуализирания ПУ на НП „Рила“. Ако възложителят приеме това за нормално, следва да отбележим, че според нас, дейността трябва да се извърши за не повече от 2 години и за не повече от 130000 лв.

10.Проект – Мониторинг на състоянието и разпространението на популациите и ресурсите от лечебни растения, горски плодове и гъби. За него важи казаното по-нагоре в текста. Проектът следва да се раздели на две. Един проект за Мониторинг на състоянието и разпространението на популациите и ресурсите от лечебни растения, включително ресурсна оценка на видовете, разрешени за събиране за стопански цели (до 10000 лв. на година, ако за новия 10-годишен период се запази списъкът на ЛР са стопанско ползване от План’01, което според нас трябва да се случи). Втори за инвентаризация, картиране, и оценка на ресурса на видове гъби със стопанско ползване и определяне състоянието и разпространението на популациите на видове гъби с висок консервационен статус (1-3 година, общо до 60000 лв., следващи години до 5000 лв. на година).

11.Проект – Разпространение и оценка на присъствието на неместни видове в естествените екосистеми. Ако е само Разпространение и оценка – стойностите са силно завишени. Същото ще важи и за проект 14.Проект – Изготвяне на Програма за управление на отпадъчните потоци – битови отпадъци, отпадъчни води, утайки и План за действие към програмата, но ако в стойностите се включва и изпълнение на дейности от този план, то средствата могат и да не стигнат, особено, ако се предвиди строителство на съвременни пречиствателни съоръжения. Иначе изготвянето на самата програма и плана не ще струват, толкова много, колкото се предвижда.

15.Проект – Получаване на биогаз от отпадъчните битови води и инсталиране на системи за когенерация в хижите и почивните бази, с цел оползотворяване за отопление и сл. енергия – звучи модерно, но **не смятаме, че е чак толкова приоритетен, че да бъде заложен в 5-годишния работен план на НП „Рила“.**

18.Проект – Проучване на възможности и присъединяване на НП „Рила“ към европейски и международни мрежи от сходни по значимост и защита паркове – **не е ясно за кои мрежи става въпрос. Според нас Европейската и Световната Геопарк мрежа не са от най-висок приоритет и не следва да намери място в първия 5-годишен Работния план. Още повече, тук се явява въпросното юридическо лице, за което споменахме по-нагоре.**

21.Проект – Сформиране на Научен консултативен съвет за НП „Рила“ – **смятаме стойностите за завишени.**

По отношение на проектите за мониторинг, също смятаме предвидените стойности за завишени.

В работния план трябва да намери място с най-висок приоритет проект за решаване на проблема със свръх натоварването в района на Седемте езера.

Освободените средства във връзка с горните предложения предлагаме да се прехвърлят за горния проект и увеличаване на средствата по проекти 1, 3 (при необходимост, за гасене на пожари на територията на парка), 14 (само се използват за строителство на пречиствателни съоръжения), 19.

На края нещо по отношение на т. 4.1 Определяне на приоритетите. И тук изпълнението на Заданието е чисто формално, да не говорим, че е непълно. Възложителят е поставил задача да се предложат критериите, на базата на които се подбират и планират приоритетните проекти и задачи за следващите 10 г. Нищо подобно няма в предложения на вниманието ни документ. А подредбата на предложените от автора приоритети е странна, особено поставения на трето място приоритет *„Осигуряване на оптимално ползване от местното население на ресурсите в парка в съответствие с режимите и нормите за всяка зона“*. Да не говорим, че и приоритета пред него *„Подобряване условията за опознаване на парка чрез поддържане на съществуващите туристически маршрути и ползваната инфраструктура, както и чрез обогатяване на различните типове информация за парка (печатни материали, интернет-сайт, мобилно приложение за туристическа информация“* не е на мястото си при тази си формулировка. Явно няма приоритетни местообитания и видове за възстановяване и поддържане.

Изложеното по-горе ни дава достатъчно основание да представим на вниманието Ви, следното

Становище:

ПАПУ не изпълнява напълно, поставените с утвърденото Задание за актуализация на плана задачи. Оценките и анализите са твърде общи и формални, без нужната конкретност и яснота. Има несъответствие на обща площ на парка и площта на парка, изчислена като сбор от площите на отделните зони. Площта на зоните не е представена с достатъчна точност като за една от зоните площта е определена „приблизително“ (Зона „Туризм“), а за друга изобщо не е посочена площ (зона „Сгради и инфраструктура“), което е предпоставка за „вмъкване“ на апетитни обекти и съоръжения по задкулисен начин. Описанието на зоните и описанието на предназначението им е преформулирано произволно, без това да произтича обосновано и логически от представената аналитична информация и направените оценки, което води до погрешна представа за

предназначението на някои от зоните. Режимите и нормите са неясни, неясни, объркващи и не гарантират постигането на дългосрочните цели. Някои от нормите и условията противоречат на членове от ЗЗТ. Съвсем необосновано са отпаднали забрани, норми и условия, от План'01, които са доказали своята ефикасност. Липсва приложение с предвидения в утвърденото Задание картен материал. Не са представени предвидените в Заданието Сборници. Има не малко фактически и технически грешки, но някои, от които си личи, че текстовете са преписвани от ПУ на друг НП (НП „Централен Балкан“).

Във връзка с горсизложеното даваме следните предложения:

НАПУ да не се приема в този му вид. Същият да се върне на изпълнителя с предписание да се преработи изцяло, при което основно внимание да се обърне на следното:

- Точното и пълно изпълнение на утвърденото Задание за актуализация на ПУ на НП „Рила“. Ако това е обективно невъзможно поради забавяне на възлагането на поръчката от страна на възложителя и изключително малкия срок за изпълнението ѝ, то това трябва да се посочи изрично в актуализирания план, като неизпълнените дейности приоритетно се включат в работния план.
- Като цяло за режими и норми да се ползват формулираните такива в План'01, като от тях се извадят само тези, които дублират режими въведени с друг нормативен акт и валидни за територията на НП „Рила“. Към режимите от План'01 се добавят предложените нови забрани, норми и условия и препоръки, както и да се актуализират някои от режимите в План'01, във връзка с настъпили промени в условията, обосновани и логически изхождащи от анализите и оценките в аналитичната част на плана. След което да се подредят съгласно изискванията на заданието. Като валидна за цялата територия на парка да се добави изрична забрана за строителство на нови ски писти и обслужващите ги съоръжения.
- В актуализирания План за управление следва да се определят местата за паша; находищата на лечебните растения за стопанско ползване и тези с висока консервационна стойност; пътищата, по които се разрешава движение на МПС и местата за паркиране; местата за краткотраен отдих; местата за бивакуване; местата за ледено и скално катерене; маршрутите за ски преходи, за вело туризъм, за конен туризъм; местата с ерозия и нарушените терени, мрежата от контролни пунктове и т.н. Петнадесет години от присмането на План'01 е достатъчно дълъг срок, за да има пълна или почти пълна готовност за това.
- При описание на зоните и описанието на предназначението за зоните, да не се променят текстовете от План'01, без това да произтича обосновано и логически от аналитичната информация и оценките, представени в Част 1. Описание и оценка на плана.
- Да се направи сериозен анализ и оценка на наличната и генерираната по време на изпълнение на поръчката информация за парка. Да се формулират конкретно и ясно проблемите и причините, които ги пораждат. Да се предпишат адекватни и ефективни мерки за справяне с тях. Да се преосмислят приоритетите и да се подредят по низходящ ред. Програмите и проектите за следващия 10-годишен период трябва приоритетно да са насочени към справяне с идентифицираните проблеми. Работният план трябва да се преосмисли, проектите трябва да се приоритизират на ново, а стойностите в него да се прецизират (някои са доста раздути).

- При преработката на плана да се вземат предвид и предложенията (дадени са в **Bold**), направени по-горе при коментиране на конкретни текстове и казуси от ПАПУ.
- След преработката, ПАПУ да се подложи на обществено обсъждане, като едновременно с него се представят всички приложения, всички сборници и всичкия картен материал описани в Заданието.

С уважение,

Владимир Гълъбов,
Изпълнителен директор
Фондация „Информация и природозащита”

Васил Петров
Председател на
Фондация „Рила планина”

